

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jaka Mrak

**Dejavniki uspešnosti nestranskih kandidatov na
lokalnih volitvah v Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Jaka Mrak

Mentor: red. prof. dr. Miro Haček

**Dejavniki uspešnosti nestrankarskih kandidatov na
lokalnih volitvah v Sloveniji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2015

Dejavniki uspešnosti nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah v Sloveniji

Na zadnjih lokalnih volitvah je opazen trend povečane uspešnosti kandidatov, ki ne kandidirajo s podporo političnih strank. Na tem mestu so lokalne volitve prej izjema kot pravilo. Na volitvah na nacionalni ravni ponavadi kandidati, ki ne kandidirajo s podporo politične stranke, nimajo realnih možnosti za uspeh. V okviru diplomskega dela smo se osredotočili predvsem na nestranskih kandidate in razloge oziroma dejavnike, ki vplivajo na njihov uspeh na volitvah. Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kje so razlogi za vse večjo uspešnost nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah. V okviru raziskave smo se osredotočali na korelacijo med upadanjem zaupanja v politične stranke in vedno večjo uspešnostjo nestranskih kandidatov. Analizirali smo rezultate dosedanjih lokalnih volitev in rezultate v izbranih občinah, kjer smo ugotavljali korelacijo med javno prepoznavnostjo oziroma osebnim poznavanjem med kandidatom in volivci ter njegovo uspešnostjo, to pa smo primerjali s kandidati, ki kandidirajo s podporo stranke.

Ključne besede: nestranski kandidati, zaupanje v politične stranke, neodvisni kandidati, javna prepoznavnost.

Success factors of non-partisan candidates in the local elections in Slovenia

During the last local elections there is a trend of increased performance of candidates who do not have the support by political parties. At this point, the local elections are more likely the exception rather than the rule. At the elections at the national level the candidates who do not have support by political parties have real prospect for success. During diploma thesis We have focused primarily on non-party candidates and the reasons or factors that affect their success in the elections. Main goal is to explore main reasons for increasing the effectiveness of non-party candidates in the local elections. Therefore as a part of empirical research the main focus is on the correlation between decreasing of trust in political parties and increasing the performance of non-party candidates. We analyzed the results of the previous local elections and the results of the individual municipalities, where We identified the correlation between public recognition or personal connections of the candidate with voters and its performance and compare it with the candidates, who have support by political parties.

Key words: non-party candidates, trust in political parties, independent candidates, public recognition/visibility.

Kazalo

1	UVOD.....	5
2	METODOLOŠKI OKVIR.....	7
2.1	CILJI IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA	7
2.2	METODOLOGIJA	7
2.3	HIPOTEZE	8
3	TEORETIČNI DEL.....	10
3.1	OPREDELITEV DEFINICIJE POLITIČNIH STRANK	10
3.2	VPLIV RAZLIČNIH DEJAVNIKOV NA VOLILNI NE(USPEH).....	11
3.3	ANALIZA REZULTATOV DOSEDANJIH LOKALNIH VOLITEV	12
3.4	LOKALNA IN NACIONALNA RAVEN – DEJAVNIKI ZA NE(USPEH)	12
3.5	NESTRANKARSKI IN NEODVISNI KANDIDATI	14
3.6	DEJAVNIKI NE(USPEHA) NESTRANKARSKIH KANDIDATOV	14
3.6.1	STRANKARSKA IDENTIFIKACIJA	15
3.6.2	JAVNA PREPOZNAVANOST KANDIDATA	15
3.6.3	KANDIDATOCENTRIČNOST.....	16
3.6.4	LOKALNI UČINEK	17
3.7	DEFINICIJE NESTRANKARSKIH KANDIDATOV	17
3.8	ZAKONODAJA NA PODROČJU LOKALNIH VOLITEV.....	21
4	EMPIRIČNI DEL	23
4.1	VPLIV ZAUPANJA V POLITIČNE STRANKE.....	23

4.2	ANALIZA REZULTATOV PRETEKLIH ŽUPANSKIH VOLITEV	24
4.3	JAVNA PREPOZNAVANOST IN OSEBNO POZNAVANJE Z VOLIVCI.....	25
4.4	OBČINA KOČEVJE	26
4.5	OBČINA KAMNIK	26
4.6	OBČINA DOMŽALE	27
4.7	OBČINA HOČE – SLIVNICA	27
4.8	OBČINA LOVRENC NA POHORJU	28
4.9	OBČINA BRDA.....	29
5	SKLEP.....	30
6	LITERATURA	32

Kazalo slik

Slika 4.1:	Kazalniki zaupanja v institucije	23
Slika 4.2 :	Analiza rezultatov preteklih županskih volitev.....	24

1 UVOD

Na Slovenskem so se politične stranke prvič začele pojavljati v 19. stoletju. Prvotno so bile organizirane kot dva velika bloka (klerikalni in liberalni) in socialistični blok. Pred 2. svetovno vojno je prišlo do zamrtja strankarske politike, medtem ko so bile stranke po vojni tudi prepovedane (Lukšič 2001, 37). V zgodovini Slovenije lahko opazimo dve krajši obdobji razcveta strankarske politike. Časovno ju lahko umestimo na začetek dvajsetih ter začetek devetdesetih let prejšnjega stoletja (Lukšič 1994, 23).

Kot nadomestek strankarske politike sta na Slovenskem v času dvajsetega stoletja obstajala dva tabora. Katoliški tabor, ki se je zavzemal za korporativno državo in poudarjeno vlogo cerkve, in socialistični tabor, ki se je zavzemal za močnejšo vlogo le enega razreda (Zver 1990, 154).

Nestransko organiziranje se je na Slovenskem uveljavilo naprej z Ljudsko fronto, pozneje pa še bolj z Osvobodilno fronto, kateri se je močno upiral katoliški tabor. Na ta način so se zoperstavliali nestransko organiziranemu tipu organizacije in se obenem zavzemali za staro strankarsko strukturo, v kateri so imeli vodilno vlogo. V času vojne je med drugim potekal tudi boj za tip politične organiziranosti v povojnem času. Poleg osvoboditve od okupatorja je potekala tudi bitka med strankarstvom in bitka za oblast ene stranke. Po vojni je oblast prevzela ena stranka.

Pozneje so politične stranke doživele ponoven razcvet konec osemdesetih let ter v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja. Takratno obdobje lahko označimo za vzpon demokratizacije političnega življenja, ki je svoj vrhunec doživela tudi s prvimi povojnimi demokratičnimi volitvami. Izpeljane so bile spomladi leta 1990 z zmago novoustanovljenih političnih strank v okviru koalicije DEMOS. Obdobje v začetku devetdesetih let lahko označimo za začetek modernega strankarstva na Slovenskem. Tudi stare družbenopolitične organizacije (ZKS, SZDL, ZSMS), ki so imele do takrat zagotovljen monopolni položaj pri vodenju in organiziranju vseh političnih odločanj, interesov in aktivnosti, so se preoblikovale v nove politične stranke (Krašovec 2000, 23).

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 CILJI IN POMEN DIPLOMSKEGA DELA

V diplomskem delu smo preučili uspešnost nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah in razloge za to. Analizirali smo dejavnike, ki so odločilno vplivali na (ne)uspešnost nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti, kateri so dejavniki, ki so vplivali na vse večjo uspešnost nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah v Sloveniji. Bolj specifično smo se osredotočili na vpliv osebnega poznanstva med volivci in kandidatom ter javno prepoznavnostjo slednjega. V okviru diplomskega dela smo želeli ugotoviti tudi, kako na možnost izvolitve nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah vpliva vse manjše zaupanje v politične stranke. Raziskovalno polje naloge smo primerjali tudi z izbranimi državami in opravili kratko analizo.

2.2 METODOLOGIJA

Uporabili smo naslednje metode in tehnike:

1) analiza sekundarnih virov

V okviru analize primarnih in sekundarnih virov smo se osredotočili predvsem na teoretični del diplomskega dela. Pregledali smo gradivo in literaturo avtorjev, ki govorijo o pojavu nestranskih kandidatov, vlogi strankarstva na Slovenskem in o lokalnih volitvah nasploh.

2) analiza primarnih virov (Zakon o lokalnih volitvah, Zakon o volilni in referendumski kampanji)

V okviru analize zakonodaje smo si podrobneje ogledali Zakon o lokalnih volitvah in Zakon o volilni in referendumski kampanji. Predvsem smo se osredotočili na tiste člene v zakonih, ki so bili relevantni za naše diplomsko delo.

3) analiza rezultatov preteklih volitev

V okviru analize rezultatov preteklih županskih volitev smo se podrobneje seznanili z rezultati vseh dosedanjih županskih volitev. Na podlagi tega smo ugotavljali, ali

obstaja trend povečane uspešnosti nestranskih kandidatov in iskali morebitne dejavnike, ki vplivajo na uspešnost nestranskih kandidatov na županskih volitvah.

4) analiza podatkov iz že opravljenih javnomnenjskih raziskav

V okviru analize podatkov iz že opravljenih javnomnenjskih raziskav smo se osredotočili predvsem na ankete, ki so bile že izvedene. Na tej točki smo predvsem v empiričnem delu preverjali, ali obstaja korelacija med stopnjo zaupanja v politične stranke in uspešnostjo nestranskih kandidatov na županskih volitvah, kar je tudi naša hipoteza.

5) primerjalna analiza (študija primera)

V okviru primerjalne analize smo v empiričnem delu opravili analizo rezultatov županskih volitev v izbranih občinah. Osredotočili smo se na tiste kandidate, ki so bili najuspešnejši, in preverjali, ali obstaja korelacija med uspešnostjo kandidata, ki je javno prepoznaven, in kandidata, ki je strankarsko opredeljen oziroma kandidira s podporo stranke. V okviru naše primerjalne analize smo preverjali, ali volivci na županskih volitvah dajejo prednost javni prepoznavnosti oziroma osebnemu poznavanju s kandidatom in ne njegovi strankarski pripadnosti.

2.3 HIPOTEZE

Že kar nekaj časa lahko v okviru lokalnih volitev opazimo večjo uspešnost nestranskih kandidatov, torej tistih, ki pri ne kandidirajo s podporo politične stranke. V okviru diplomskega dela se sprašujemo o razlogih oziroma dejavnikih, ki vplivajo na odločitve volivcev pri tem. V vseh javnomnenjskih raziskavah lahko opazimo tudi trend vedno manjšega zaupanja v politične stranke. Na podlagi tega smo v okviru našega diplomskega dela postavili hipotezo, ki govori o korelaciji med zaupanjem volivcev v politične stranke in uspešnostjo nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah.

Naša prva hipoteza se glasi:

1. Majhno zaupanje v politične stranke zvišuje možnost uspeha izvolitve nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah.

V nadaljevanju smo se osredotočili na javno prepoznavnost kandidatov in njihovo osebno poznanstvo z volivci v povezavi s kandidatovo strankarsko pripadnostjo. V okviru tega smo postavili našo drugo hipotezo, ki se glasi:

2. Volivci pri izboru kandidatov na županskih volitvah dajejo prednost osebnemu poznanstvu s kandidati in ne njihovi strankarski pripadnosti.

3 TEORETIČNI DEL

3.1 OPREDELITEV DEFINICIJE POLITIČNIH STRANK

Politične stranke opredelimo kot organizacije, ki imajo v državi in družbi različne funkcije.

Zakon jim zagotavlja pravico, da so dejavne pri graditvi organov oblasti, za razliko od drugih organizacij, ki tega privilegija nimajo (Lukšič 1994, 26).

Skozi zgodovinski razvoj so se politične stranke uveljavile kot tisti akterji, ki imajo odločilno vlogo na volitvah in v procesu izbiranja kandidatov za volitve (Fink-Hafner in Krašovec 2000, 143).

Zakon o političnih strankah (2005) v 1. členu določa, da je politična stranka »združenje državljanek in državljanov, ki uresničujejo svoje politične cilje, sprejete v programu stranke, z demokratičnim oblikovanjem politične volje državljanek in državljanov in s predlaganjem kandidatk oziroma kandidatov na volitvah v državni zbor, za predsednico oziroma predsednika republike ter v organe lokalnih skupnosti«.

Neke vrste »negativen odnos« do strank in strankarske politike lahko opazimo tudi v Ustavi Republike Slovenije, ki je sicer plod strankarskega duha, dela in sprejema. Politične stranke so v ustavi opredeljene zgolj v negativnem kontekstu. V 42. členu ustava policiji in poklicnim pripadnikom obrambnih sil izrecno prepoveduje članstvo v političnih strankah. Protistrankarska narava slovenske ustave se kaže tudi v členu, ki določa, da so poslanci predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršna koli navodila. Snovalci ustave so se zavedali, da politične stranke obstajajo, ter da bo parlament vedno strankarski, vendar pa strankam v temeljnem aktu države niso dali domovinske pravice (Lukšič 1994, 26–27).

Velika stopnja nezaupanja slovenske politike v stranke se odraža tudi v korporativnem telesu, ki ga predstavlja Državni svet Republike Slovenije. Slednji se je pri svojem delu opredelil proti povezovanju s strankarskimi poslanskimi skupinami. Delovanje državnega sveta bi vsaj na načelni ravni lahko opredelili kot nestransko. Kandidate za državni svet določijo družbene organizacije in združenja, univerze in zbornice, torej nestransko organizacije. Kljub temu pa je v državni svet v posameznem mandatu izvoljenih tudi 22 predstavnikov lokalnih interesov, ki kandidirajo na strankarskih listah. Iz tega sledi, da delovanje državnega sveta vendarle ne moremo označiti za popolnoma nestransko. Navkljub temu predstavlja

državni svet, poleg predsednika republike, v slovenski ustavi mesto, ki ga je potrebno spoštovati in varovati, da si stranke ne bi prilastile celotne slovenske politike (Lukšič 1994, 28).

3.2 VPLIV RAZLIČNIH DEJAVNIKOV NA VOLILNI (NE)USPEH

Alenka Krašovec (2000, 26) izpostavlja, kot skupno težavo vseh slovenski političnih strank, problem nezadovoljnih strukturnih povezav z družbo. Slednje je moč opaziti v dokaj močno negativnem javnem mnenju do slovenskih političnih strank. Slovensko javno mnenje je v začetku devetdesetih složno podpiralo pluralizacijo političnega prostora, kar se je odrazilo tudi v rezultatih plebiscita. Ob kasnejši vzpostavitvi večstrankarskega sistema je zaupanje v politične stranke začelo izrazito upadati. V letu 1991 je političnim strankam zaupalo 12,1 odstotka, leta 1995 samo še 4,5 odstotka volivcev (Toš v Krašovec 2000, 26), leta 2001 (raziskava SJM, 2/2001) pa 9,3 odstotka volivcev. V decembru leta 2008 (raziskava Politbarometer 12/2008) je političnim strankam zaupalo 9 odstotkov volivcev, medtem ko je izrazito nezaupanje v politične stranke naraslo na 43 odstotkov vseh volivcev. Raziskava zaupanj v politične stranke iz leta 2010 (Politbarometer, 10/2010) kaže, da se odstotek tistih, ki zaupajo v politične stranke, vztrajno manjša (le še šest odstotkov). Na drugi strani se delež tistih, ki so izkazali izrazito nezaupanje v politične stranke, zvišuje (50 odstotkov vseh vprašanih).

V določeni meri lahko nezaupanje v politične stranke povežemo s časi vzpostavitve parlamentarizma v Sloveniji. Po letih enostrankarskega sistema državljani enostavno niso bili pripravljani na razprave v parlamentu, ki so odražale in javno predstavile družbena nasprotja. Slednjih si marsikdo ni interpretiral kot demokratično soočanje mnenj, temveč kot prepire. Na ta način se je postopno izoblikovalo mnenje o parlamentu, celo kot o nepotrebnih instituciji, medtem ko so bile politične stranke pogosto označene za generatorje prepиров. Politične stranke so si z javnim predstavljanjem različnih stališč in interesov, kar je značilnost razvitih parlamentarnih demokracij, v javnosti prislužile negativno etiketo. K temu je v veliki meri prispevala tudi politična elita, ki je v političnih razpravah vsako nestrinjanje z njihovimi stališči dojemala kot osebni napad, namesto da bi nestrinjanje vzela kot sestavni del politične razprave v soočanju mnenj. Vztrajno nižanje zaupanja v politične stranke je opazno tudi kot posledica ideološko preobremenjenega in sebičnega delovanja določenih političnih elit (Fink-Hafner 1997, 152).

V okviru lokalnih volitev lahko ugotovimo, da kandidate za župane določijo politične stranke in skupine volivcev. Nestrankarski kandidati lahko torej kandidirajo s podporo skupine volivcev. Njena velikost je odvisna od velikosti občine, v kateri je kandidatura vložena. Na ta način je nestrankarskim kandidatom omogočeno relativno enostavno uresničevanje svoje pasivne volilne pravice. Slednje kažejo tudi empirični podatki z zadnjih lokalnih volitev, ki potrjujejo, da so bili nestrankarski kandidati uspešni, saj so imeli izrazito visok delež izvoljenih kandidatov, glede na število kandidatur. Tudi v absolutnem smislu se število županov, ki kandidirajo brez podpore politične stranke, vztrajno povečuje (Haček in Kukovič, 2011).

3.3 ANALIZA REZULTATOV DOSEDANJIH LOKALNIH VOLITEV

Analiza vseh dosedanjih lokalnih volitev (od reforme sistema lokalne samouprave leta 1994 naprej) kaže vedno višjo rast podpore nestrankarskim kandidatom in listam ne glede na volilni sistem in tip občine. Edino odstopanje lahko opazimo pri občinah srednjega velikostnega razreda (10.000 do 30.000 prebivalcev), kjer podpora nestrankarskim kandidatom ni povsem stabilna, temveč niha od volitev do volitev, na splošno pa je skupni trend še vedno naraščajoč. V omenjenih občinah lahko opazimo tudi najnižje število kandidatur nestrankarskih kandidatov in list. Za lokalne volitve leta 2010 in 2014 lahko rečemo, da so se nestrankarski kandidati in liste uveljavili kot najmočnejša in najpomembnejša politična sila na lokalni ravni oblasti. Rezultati prejšnjih lokalnih volitev očitno niso bili naključni in ta trend samo še potrjujejo. Nestrankarski kandidati in liste ostajajo močan faktor na lokalnih volitvah in se celo krepijo (Haček in Kukovič, 2011).

3.4 LOKALNA IN NACIONALNA RAVEN – DEJAVNKI ZA (NE)USPEH

V nadaljevanju si bomo pogledali nekaj razlogov, ki omejujejo nestrankarske kandidate, da bi bili uspešnejši tudi na volitvah na nacionalni ravni.

Prvič, nestrankarski kandidati nimajo zaradi obstoječega volilnega sistema in močno poudarjene vloge političnih strank nobenih realnih možnosti za izvolitev v Državni zbor Republike Slovenije. Njihova edina opcija za uspešno uveljavljanje pasivne volilne pravice so torej lokalne volitve. Na teh je večinski volilni sistem, ki je v uporabi za volitve županov in članov občinskih svetov v najmanjših občinah, nestrankarskim kandidatom in listam veliko bolj naklonjen. Podoben primer lahko opazimo na volitvah na nacionalni ravni, kjer je v veljavi proporcionalni volilni sistem ali pa pri volitvah članov občinskih svetov v mestnih in

drugih večjih občinah. Na zadnjih lokalnih volitvah je opazen tudi trend izboljševanja uspešnosti nestranskih kandidatov in list tudi v občinah, kjer velja proporcionalni sistem. Posebej so bili odmevni uspehi nekaterih nestranskih list v največjih občinah (Haček 2009, 79).

Drugič, v Sloveniji lahko opazimo zelo poudarjeno tradicijo nestranskarstva. Slovenske politične stranke ves čas spremlja nezaupanje in kritičnost (Lukšič, 1994). Tudi slovensko javno mnenje je političnim strankam izrazito nenaklonjeno. Politične stranke imajo nižjo stopnjo zaupanja kot velika večina ostalih političnih institucij.

Tretjič, lokalne volitve so za uresničevanje pasivne volilne pravice nestranskih kandidatov primernejše tudi zaradi svoje ožje narave. V okviru lokalnih volitev se volivci odločajo med kandidati, ki izhajajo iz okolja, od koder izvirajo in kjer živijo tudi oni sami. Pri tem pripadnost stranki nima tako velike vloge kot na nacionalni ravni. Velikokrat se zgodi tudi, da se volivci s kandidatom osebno poznajo. Slednje je še posebej izrazito v majhnih občinah. Izvolitev nestranskega kandidata pomembno vpliva na zavest lokalnega prebivalstva, da lahko v okviru svoje občine tudi v praksi udejanja pravico do lokalne samouprave. To pravico jim zagotavlja tudi slovenska ustava (9.člen). Ob analiziranju rezultatov lokalnih volitev lahko ugotovimo, da se rezultati političnih strank z večanjem velikosti občine relativno izboljšujejo. Dejstvo pa je, da so nestranski kandidati v srednje velikih in tudi velikih občinah od leta 2006 naprej vsaj v enakovrednem položaju s političnimi strankami (Haček 2009, 79).

Lokalna skupnost kot lokalna demokracija ima možnost, da spodbuja in daje možnost politični participaciji posameznikov, ne samo pri izvajanju volilne pravice, ampak širše (predstavniški vidik demokracije). Lokalna demokracija v okviru številnih oblik participacije temelji na sposobnosti posameznikov, saj jo lahko izrazijo bolj pogosto in na različne načine. Na ta način lokalna demokracija prispeva h kulturi demokracije v celotni družbi in ne izključno samo k porazdelitvi politične moči (Brezovšek in Kukovič 2012, 27).

3.5 NESTRANKARSKI IN NEODVISNI KANDIDATI

Pri pregledu literature lahko najdemo dva različna termina – nestrankarski in neodvisni kandidati. Na prvi pogled kaže, da gre za enake kandidate, vendar ne gre za sopomenki. Rogelj (2007, 165) pravi, da je temeljna razlika med terminoma ta, da pojem nestrankarski opisuje način kandidature, ki je različen strankarskemu, medtem ko izraz neodvisni označuje kandidata, ki je neodvisen od politike. Neodvisnosti ne označujemo v primeru, da kandidat nastopa na nestrankarski listi, ima pa podporo političnih strank. V medijih se posebno termin neodvisen pogosto uporablja neustrezno.

3.6 DEJAVNIKI (NE)USPEHA NESTRANKARSKIH KANDIDATOV

Lahko si zastavimo vprašanje, kje so razlogi, da so nestrankarski kandidati na lokalnih volitvah vedno bolj uspešni. Vesna Godina (v Horvat 2010, 20) pravi: tradicionalna politična kultura Slovencev je kolektivistična, politična logika tega kolektiva pa je, da v politiki sodeluje kolektiv in ne politične stranke oziroma posamezni elementi kolektiva. Nestrankarske liste kandidatov so takšna oblika politike, ki ustreza tradicionalni politični kulturi Slovencev. Najuspešnejši so tisti, katerim ljudje verjamejo, da bodo delovali v skupno dobro. Vesna Godina zagovarja stališče, da stranke vedno zastopajo parcialne interese, namesto dela v skupno dobro. To se potrjuje v visokem nezaupanju političnim strankam. Nedelovanje za skupno dobro je v nasprotju s tradicionalno politično logiko pri Slovencih. Horvat (2012, 20) pravi, da je na lokalni ravni bolj zaželeno biti nestrankarski, saj vodstva občin rešujejo bolj konkretne zadeve, ki so povezane z življenjem ljudi. Meni, da zaradi naraščajočega nezaupanja v politične stranke, županskim kandidatom tesna povezanost s strankami ne koristi.

Pri kandidacijskem postopku za izvolitev na določeno funkcijo se praviloma prijavi več kandidatov. Vsak izmed njih ima določeno osebnost, izkušnje in programska izhodišča. Želja vsakega je prepričati volivce, da je on najbolj primeren. Uspešnost posameznih kandidatov je pri tem različna. Različni avtorji govorijo o tem, da je dejavnikov, ki vplivajo na izbiro volivca več. Z omenjenim področjem se ukvarjajo volilne študije, ki izpostavljajo tri večje sklope: proučevanje političnega komuniciranja, proučevanje volilnih institucij ter dejavnike, ki vplivajo na volilno vedenje. Številne šole so izpostavljale vsaka svoje dejavnike, ki odločilno vplivajo na obnašanje volivca. Najpomembnejši dejavniki so mediji, lastnosti kandidatov in strankarska identifikacija (Evans 2004, 19–41).

3.6.1 STRANKARSKA IDENTIFIKACIJA

Campbell (1980, 120–145) govori o tem, da je strankarska indentifikacija tista, ki določa psihološko navezavo na politično stranko. Ne kaže se vedno kot članstvo v politični stranki, je pa lahko determinantna pri volilnem vedenju. Torej glasovanje za politično stranko, s katero se volivec identificira. Oppenhuis (1995, 28) govori o tem, da obstajata dva elementa, ki sestavljata strankarsko identifikacijo, in sicer moč identifikacije ter smer identifikacije. Gre torej za to, s katero politično stranko se volivec identificira. Oppenhuis navaja različne avtorje, ki imajo enaka stališča kot Campbell, in sicer, da obstaja povezava med močjo strankarske identifikacije in oddajo glasu. Večja verjetnost je, da se volitev udeležijo tisti z močno strankarsko identifikacijo in glasujejo za politično stranko (Campbell 1980, 136–145; Oppenhuis 1995, 28–29).

Evans opozarja, da je strankarska identifikacija različna v primerjavi med evropskimi državami in Združenimi državami Amerike in da je odvisna predvsem od posamezne države (Evans 2004, 62).

Na strankarsko identifikacijo vpliva več dejavnikov. Ključni so značilnost okolja, v katerem posameznik živi, ter posameznikove demografske lastnosti. Ravno iz omenjenih razlogov je strankarsko identifikacijo pogosto težje predvideti. Evans ne enači strankarske identifikacije z glasovanjem za določeno politično stranko, je pa slednje kljub temu dober pokazatelj pri predvidevanju volilnega vedenja (Evans 2004, 63–64).

3.6.2 JAVNA PREPOZNAVOST KANDIDATA

Eden izmed glavnih dejavnikov, ki vpliva na kandidatovo volilno uspešnost, je tudi prepoznavnost kandidata. V ta namen je lahko poudarek v volilni kampanji predvsem na pomenu prepoznavnosti kandidata. Ime kandidata in njegova prepoznavnost imata predvsem psihološki učinek pri volivcih, saj na ta način kandidatu, ki ga sicer osebno ne poznajo, bolj zaupajo (Killer Campaigning 2010). Olmstead (1970) zagovarja stališče, da prepoznavnost kandidata, ki je sicer pomembna, ni nujno tudi dovolj za njegovo izvolitev.

3.6.3 KANDIDATOCENTRIČNOST

Naslednji dejavnik, ki je v močni korelaciji s prepoznavnostjo kandidata, je kandidatocentričnost. Gre za značilnost posameznega dejavnika institucionalnega sistema, s katerim je posamezni kandidat politično bolj neodvisen pri sprejemanju odločitev, saj stranka na nacionalni ravni pri njegovem delovanju na začrtanih ciljih nima tako velikega vpliva (Deželan v Haček in Zajc 2005, 200).

Kandidatocentričnost lahko razumemo tudi kot lastnost okoliščine, predvsem v kontekstu volitev. Takrat na izbiro volivca bolj vplivajo osebna stališča in osebne lastnosti kandidata, kot pa stranka, iz katere kandidat prihaja. Sistemi s poudarkom na kandidatocentričnosti dajejo prednost kandidatom, ki svojo volilno bazo pridobijo, nasprotno od sistema, kjer je uspeh posameznega kandidata v največji meri odvisen od podpore posamezne politične stranke, ki ga je postavila na kandidatno mesto (Farrell in Mcallister 2006, 727).

Rapoport (1997, 1862) izpostavlja različne avtorje, ki trdijo, da na volilno vedenje bolj kot čustvo do stranke ali določene tematike vplivajo čustva, ki jih imajo volivci do kandidata. Rapoport, Pastor in Stone (1990, 424) so analizirali primer republikanskega predsedniškega kandidata Pata Robertsona, ki je leta 1988 neuspešno kandidiral na predsedniških volitvah. Iz omenjene analize so ugotovili, da je kandidat, ki ni bil povezan s političnimi strankami, lahko uspešen, če je prepoznaven in ni zagovornik stroge strankarske ideologije. Kandidat z razdelanimi stališči, ki so volivcem predstavljena bolj jasno kot stališča stranke, lahko na ta način razširi svojo volilno bazo, tudi za stranko. V tem primeru govorimo o kandidatocentričnosti, saj je posamezen kandidat sam močnejši aktivist kot politična stranka.

Brancatijeva (2008) je v okviru svoje raziskave odkrila korelacijo med nestranskimi kandidati in kandidatocentričnimi sistemi. Nestranski kandidati imajo v sistemih, kjer imajo politične stranke manjšo volilno moč kot kandidati, večje izglede za uspešen rezultat. Največ raziskav je sicer utemeljenih na analiziranju predsedniških volitev v ZDA oziroma volitvah znotraj posameznih strank, vseeno pa lahko delno potegnemo primerjavo z lokalnimi volitvami v Sloveniji, saj je v občinah v veljavi večinski volilni sistem, ki zagotavlja izbiro enega kandidata.

Johnston (1974) je v okviru proučevanja volitev v mestu Christchurch na Novi Zelandiji leta 1971 raziskoval, v kolikšni meri in na kakšen način obnašanje volivcev in lokalno okolje

vplivata na (ne)uspešnost kandidatov. V svoji študiji izpostavlja tri glavne elemente: samoselekcioniranje, medosebno informiranje, odvisno od razdalje, in različnost predvolilne kampanje (Cox in Sweet v Johnston 1974, 419). Medosebno informiranje je prikazal z učinkom »prijatelji in sosedje.« Na ta način naj bi informacije o posameznem kandidatu izvirale iz njegovega doma, ta učinek pa naj bi se zmanjševal z oddaljenostjo od izvira. Volivci bi raje volili za kandidata, s katerim imajo osebno ali vsaj navidezno poznanstvo, kot pa za kandidata, ki pripada določeni politični stranki (Johnston 1974, 419).

Ne glede na strankarsko pripadnost se lahko podpora posameznemu kandidatu zgodi iz različnih razlogov – lokalni patriotizem volivca, osebno poznavanje volivca s kandidatom ali pa zavedanje volivca, da je kandidat lokalni prebivalec, kar je zaželeno (Johnston 1974, 42).

3.6.4 LOKALNI UČINEK

Johnston (1974, 423) v svoji študiji odkriva, da lokalni učinek v največji meri vpliva ravno na nestrankarske kandidate. Med raziskovanimi dejavniki je bila tudi prepoznavnost kandidata, ki jo omenja tudi Willis. Za lokalne nestrankarske kandidate naj bi bilo značilno, da so bili v okolju, iz katerega izhajajo, prepoznavni že prej, oziroma so bili vsaj vidni člani skupnosti. Na prepoznavnost vpliva tudi možnost osebnega stika (Willis 2008, 6–7). Prav ožja narava volitev na lokalni ravni z osebnim poznavanjem kandidatov vpliva na zmanjšan pomen pripadnosti stranki ter posledično večjo možnost za uspeh nestrankarskih kandidatov (Haček 2009, 79).

3.7 DEFINICIJE NESTRANKARSKIH KANDIDATOV

Zapisali smo že, da so nestrankarski kandidati tisti kandidati, ki jih na kandidatne liste niso predlagale politične stranke. Vseeno bomo njihovo opredelitev predstavili še malo podrobneje. Horvat (2010, 19) ugotavlja, da je naivno misliti, da bi bili vsi nestrankarski kandidati brez »strankarskega repa«. Nekateri nestrankarski županski kandidati so jasno politično profilirani, vendar se »na lokalnih volitvah odpovedujejo javni politični podpori strank, zavedajoč se, da bi bil njihov volilni izplen tako manjši« (Horvat 2009, 20).

Rogelj (2007, 165) ter Fink-Hafner in Krašovec (v Haček in Kukovič 2011, 376) poudarjajo, da moramo ločevati nestrankarskost in strankarskost. Strankarski kandidat je tisti, ki kandidira na listi politične stranke, medtem ko nestrankarskost kandidata pomeni način kandidiranja

kandidata. Ta v tem primeru ni kandidat politične stranke, ampak je kandidat skupine volivcev.

V okviru volilnih kampanj se v javnosti izraza nestranski in neodvisni pogosto enačita. Haček in Kukovič (2011, 376) neustreznost enačenja obeh terminov zagovarjata zaradi dveh razlogov: »a) najpomembnejša razlika med strankarskimi in nestrankarskimi kandidati je v načinu kandidiranja, ne pa v njihovi politični ne(odvisnosti) in b) predvideva se, da so vsi nestranski kandidati neodvisni, kar pa seveda ne drži.«

Z raziskovanjem vzrokov pojavnosti in uspešnosti neodvisnih kandidatov je bilo največ raziskav narejenih predvsem v tujini, in sicer v ZDA ter Avstraliji, na Novi Zelandiji in Irskem. Dennis je klasifikacijo takih kandidatov delal že pred letom 1990. Razprave o neodvisnih kandidatih se v ZDA odvijajo že kar nekaj časa. Povod omenjenih razprav je bil dogodek s skupino mugwump republikancev, ki so se postavili proti izvolitvi svojega kandidata leta 1884. V tistem času naj bi Mark Twain, ki je bil del te skupine, predstavil načelo moralnosti, neodvisnost v korelaciji z državljanstvom in pripadnostjo narodu in ne republikanski stranki (Dennis 1988, 197).

Raziskave so pokazale, da neodvisnost ni pojem, ki bi bil le enoznačen. V njem se skrivajo štiri različna ozadja:

- a) Nepovezanost z ideologijo obstoječe stranke;
- b) Negativno dojetje strankarstva;
- c) Pozitivna identifikacija z državljanskim idealom neodvisnosti;
- d) Krinka neodvisnosti, kjer obstaja prikrita težnja k stranki (Campbell v Dennis 1988, 200)

Na podlagi rezultatov iz raziskave je Dennis naredil klasifikacijo, v kateri so vse štiri dimenzije, ki jih štejemo kot vedenjske skupine: »strankarska variabilnost, strankarska nevtralnost, protistrankarstvo in politična avtonomija« (Dennis 1988, 202).

Haček (2009, 67) pravi, da lahko veliko pojavnost nestranskih kandidatov pri nas štejemo za fenomen, ki se odraža samo na volitvah na lokalni ravni, medtem ko tega na volitvah na nacionalni ravni v državni zbor ni zaslediti. Po drugi strani pa opozarja na nestranske

kandidate, ki so bili v preteklosti že simpatizerji določenih političnih strank, ali pa so bili v času kandidiranja celo njihovi člani. Na tem mestu se zastavlja vprašanje, koliko so nestranski kandidati resnično neodvisni.

Gramsci pravi, da »v neki določeni družbi nihče ni neorganiziran in brez stranke« (Gramsci v Haček 2009, 81–82).

Dvom v resnično neodvisnost nestranskih kandidatov sta izpostavila Haček in Kukovič (2011, 390). Opravila sta študijo seznama nestranskih kandidatov, ki so bili izvoljeni na volitvah. Rezultati so pokazali, da je bilo nemalo članov posameznih političnih strank, nekateri med njimi so bili tudi poslanci, izvoljenih na stranski listi. Korelacijo nestranskih kandidatov s političnimi strankami sta izpostavila tudi v koalicijskem povezovanju nestranskih kandidatov s kandidati, ki so bili izvoljeni s strani političnih strank in njihovih list.

Haček in Kukovič (2011, 381–386) pri primerjavi državnozbornih volitev, kjer se uporablja proporcionalni volilni sistem, in lokalnih volitev, kjer je za župane v uporabi večinski volilni sistem, za svete lokalnih skupnosti pa odvisno od velikosti občine večinski in proporcionalni sistem, ugotavljata, da se na kandidatnih listah za državnozbornske volitve pojavlja veliko manj nestranskih kandidatov kot na listah za lokalne volitve. Glede na zbrane podatke nestranski kandidati na državnozbornih volitvah niti niso uspešni, saj do sedaj še nobenemu ni uspelo doseči niti odstotka glasov. Nasprotno pa na lokalnih volitvah in volitvah za župana, kjer se pojavlja večinski sistem, najdemo vedno več uspešnih nestranskih kandidatov.

Haček in Kukovič (2011, 388) ugotavljata, da daje večinski volilni sistem večjo možnost za izvolitev nestranskim kandidatom kot proporcionalni. Volilni sistem ima na ta način vpliv na število kandidatov, ki kandidirajo brez stranske podpore, saj na volitvah, ki potekajo na lokalni ravni, na lažji način udeležujejo svojo pasivno volilno pravico.

Horvat (2010, 19) pravi, da želijo nestranski kandidati s kandidaturo in izvolitvijo na ta način volivcem pokazati, da postavljajo interese občine in občanov pred interese političnih strank. Podobno stališče zastopa tudi dr. Vesna Godina (v Horvat 2010, 20), ki opozarja, da se premik volivcev k nestranskim kandidatom ujema s tradicionalno politično kulturo Slovencev.

Dr. Lev Kreft (v Horvat 2010, 20) izpostavlja, da člani strank, izvoljeni v občinske organe, velikokrat delujejo kot predstavniki strank, ki so bili izvoljeni v državni zbor, kjer dobre rezultate štejejo kot rezultat oblasti in moči, ob kateri so pogosto tudi različne ideološke floskule, namesto da bi delovanje usmerili na način, da bi si bolj prizadevali za ukvarjanje s konkretnimi lokalnimi problemi, kjer je potrebna večja fleksibilnost za sodelovanje z drugimi.

Kandidati, ki so izvoljeni s pomočjo stranke, kasneje tudi delujejo v skladu s politiko stranke in njeno ideologijo, saj na ta način izkazujejo pripadnost stranki, ki jim je nudila pomoč pri vstopu na funkcije (Fink-Hafner in Krašovec v Haček 2009, 69), na drugi strani pa se nestranski kandidati na lažji način odzivajo na konkretne situacije, saj se jim ni potrebno ozirati na stališča stranke. Nestranski kandidati na ta način sebe lažje predstavljajo kot tiste, ki bodo v službi volivcev, dodatno pa bodo iz politike izkoreninili korupcijo in delovali na povezovanju med političnimi strankami in drugimi interesi (Brancati 2008, 650).

Brancatijeva (2008, 648–649) skupaj z nekaterimi drugimi avtorji govori o tem, da nestranski kandidati delujejo predvsem iz nezmožnosti obstoječih političnih strank, da bi bolje definirale posamezne interese družbe. Na pozitiven način pa imajo vpliv tudi na delovanje političnega sistema, saj s predlogi za novo in izboljšano zakonodajo ter izkoreninjanje korupcije dodatno prispevajo k večji meri demokratičnosti, grajenja integritete vladajočih, posledično pa tudi državljanom vzbujajo večje zanimanje za politiko in njeno delovanje.

3.8 ZAKONODAJA NA PODROČJU LOKALNIH VOLITEV

Zakonodajo na področju lokalnih volitev urejata dva zakona – Zakon o lokalnih volitvah (2007) in Zakon o volilni in referendumski kampanji (2007) – ter Ustava Republike Slovenije. V ustavi, kot temeljnem dokumentu, je v 43. členu (2. odstavek) določeno: »Vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, ima pravico voliti in biti voljen.« Določilo velja za vse vrste volitev, je pa samo po sebi presplošno, zato je potrebno sprejeti konkretnejša dodatna določila, ki so zajeta v obeh zgoraj omenjenih zakonih.

Določba 103. člena Zakona o lokalnih volitvah pravi, da ima vsak, ki je na dan volitev polnoletni državljan Republike Slovenije, in vsak, ki je državljan Evropske unije in ima prijavljeno stalno prebivališče v Sloveniji pravico, da se udeleži lokalnih volitev. Volilno pravico lahko volivec na lokalnih volitvah izvaja samo v volilni enoti, kjer ima prijavljeno stalno prebivališče. V omenjenem primeru je pasivna volilna pravica bolj omejena. Zakon določa, da ima pravico biti voljen izključno polnoletni državljan Republike Slovenije (ZLV, 103. člen).

106. člen govori o urejanju določanja kandidatov za župane in se navezuje na določbe zakona, ki urejajo kandidiranje v občinske svete, in sicer v okviru večinskega volilnega sistema. Določbe določajo, da lahko kandidata za župana predlagajo vse politične stranke, ki delujejo v občini. Pri internem postopku odločanja o kandidatu pa lahko sodelujejo izključno člani stranke, ki imajo prijavljeno stalno prebivališče v občini, kjer izbirajo kandidata za župana (ZLV, 51. člen). Na drugi strani lahko svojega kandidata določijo tudi volivci (ZLV, 51. člen). To lahko storijo z zbiranjem podpisov (ZLV, 53. člen), ki jih mora biti najmanj 2 odstotka od števila volivcev v posamezni občini, ki so glasovali v prvem krogu na zadnjih lokalnih volitvah, vendar teh ne sme biti manj kot 15 ali več kot 2500 (ZLV, 106. člen).

Kandidati, ki se potegujejo za župana ali občinski svet, morajo imeti v občini, kjer kandidirajo, prijavljeno tudi stalno prebivališče (ZLV, 68.a. člen), h kandidaturi pa morajo priložiti tudi soglasje za kandidaturo, ki je nepreklicno (ZLV, 70. člen). Določena skupina lahko predlaga samo enega županskega kandidata, prav tako pa lahko posamezni volivec s svojim podpisom izkaže podporo le enemu od kandidatov (ZLV, 71. člen). Po uspešno vloženi kandidaturi pri občinski volilni komisiji postanejo kandidati tudi uradni kandidati (ZLV, 74. člen), kasneje pa se v okviru volilne kampanje predstavljajo volivcem. Volilno kampanjo za lokalne volitve ureja Zakon o volilni in referendumski kampanji (ZVRK). Prav

tako isti zakon ureja volitve poslancev v državni zbor in evropski parlament, občinske svete, svete krajevnih skupnosti in predsednika države.

V okvir volilne kampanje sodijo »propaganda v medijih, elektronskih publikacijah in propaganda z uporabo telekomunikacijskih storitev, plakatiranje in javni shodi v zvezi z volilno ali referendumsko kampanjo« (ZVRK, 1. člen). Vsi kandidati imajo enake možnosti predstavitve v okviru časovne omejenosti volilne kampanje. Začetek volilne kampanje je 30 dni pred dnem glasovanja, zaključek pa je 24 ur pred tem, ko poteka glasovanje. Takrat stopi v veljavo volilni molk (ZVRK, 2. člen). Na ta način imajo vsi kandidati enako časovno obdobje, v katerem se lahko predstavijo. Volilna kampanja mora imeti določenega organizatorja, odgovornega za to, da vse zadeve potekajo v okviru zakonskih določil (ZVRK, 3. člen).

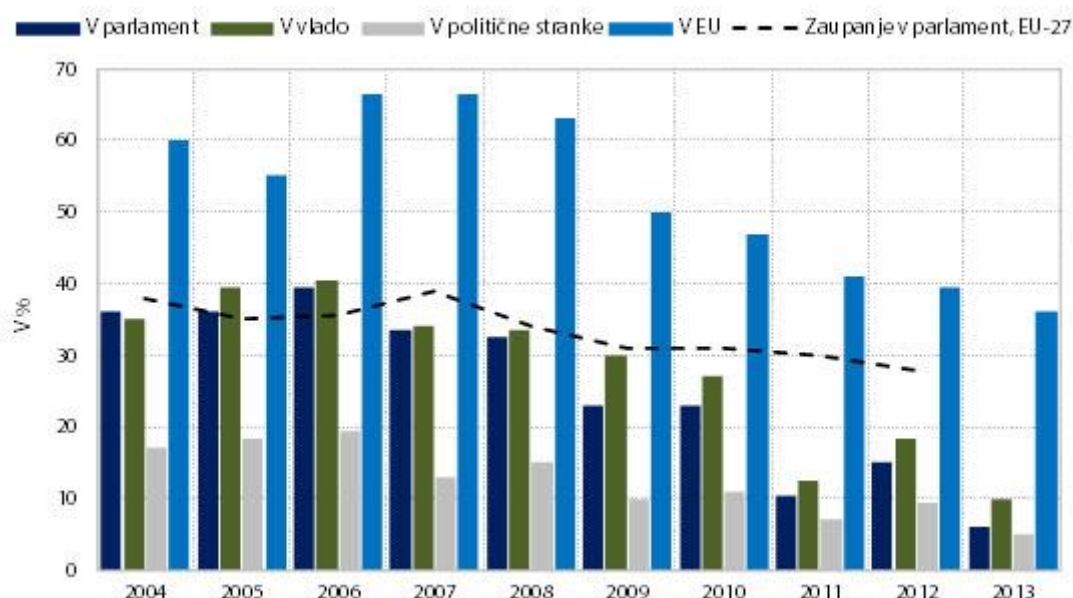
V Republiki Sloveniji so bile do danes redne lokalne volitve prvič izvedene v letu 1994, kasneje pa na vsake štiri leta – 1998, 2002, 2006, 2010 in 2014. V letu 2012 so bile v nekaterih občinah izvedene nadomestne županske volitve zaradi sprejetja zakona o nezdržljivosti županske in poslanske funkcije.

4 EMPIRIČNI DEL

4.1 VPLIV ZAUPANJA V POLITIČNE STRANKE

Tabela 4-1 prikazuje zaupanje v politične institucije od leta 2004 do leta 2013. V tabeli je statistično prikazano zaupanje v parlament, vlado, politične stranke in Evropsko unijo. Predvsem v zadnjih letih je opazen občuten padec zaupanja v vse politične institucije. V okviru diplomskega dela se ukvarjamo predvsem z zaupanjem v politične stranke in potencialno večjo možnostjo izvolitve nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah. Iz tabele je razvidno, da zaupanje v politične stranke ves čas pada. Trenutno političnim strankam zaupa le okrog 5 % ljudi. Opazimo lahko, da zaupanje v politične stranke skozi leta ves čas počasi a vztrajno pada. Leto 2010 je bilo zadnje, ko je bilo zaupanje v politične stranke višje od 10 %. Na tej točki gre za korelacijo med zaupanjem v parlament in vlado. Iz tabele razberemo, da zaupanje v parlament in vlado vztrajno pada. V letu 2010 je zaupanje v parlament padlo celo pod 10 %, medtem ko se je v letu 2012 dvignilo nekaj nad 10 %, zaupanje v vlado pa se je približalo 20 %. V letu 2013 je zaupanje v parlament ponovno padlo močno pod 10 % (okrog 5 %), zaupanje v vlado pa se je ustavilo pri 10 %. Iz rezultatov lahko razberemo, da se zaupanje v politične institucije v Sloveniji iz leta v leto znižuje.

Slika 4.1: Zaupanje v institucije

Vir: Eurobarometer (2014).

Prve lokalne volitve so bile v Sloveniji izvedene leta 1994 in nato vsake 4 leta. Izjema je bilo leto 2012, ko so bile v več občinah izvedene nadomestne županske volitve zaradi sprejetja zakona o nezdržljivosti županske in poslanske funkcije.

4.2 ANALIZA REZULTATOV PRETEKLIH ŽUPANSKIH VOLITEV

V nadaljevanju smo opravili analizo rezultatov preteklih županskih volitev. Osredotočili smo se na število nestranskih kandidatov na posameznih županskih volitvah in njihovo (ne)uspešnost pri kandidiranju.

Slika 4.2: Analiza rezultatov preteklih županskih volitev

	1994	1998	2002	2006	2010	2014
Vsi kandidati	635	750	724	991	926	919
Nestranski kandidati	119	146	165	166	213	269
Delež nestranskih kandidatov (v odstotkih)	18,7	19,5	22,8	16,8	23	29,3
Izvoljeni nestranski kandidati	29	43	60	67	73	115
Delež občin z izvoljenim županom, ki je bil nestranski kandidat (v odstotkih)	19,7	22,4	31,1	31,9	35,1	54,2
Delež izvoljenih nestranskih kandidatov glede na kandidate nestranskih kandidatov (v odstotkih)	24,4	29,5	36,4	40,4	34,3	42,8

Vir: Ministrstvo za javno upravo (2006). Ministrstvo za javno upravo (2010). Kontelj (2007). Statistični urad Republike Slovenije (2012). Državna volilna komisija (2014).

Iz rezultatov raziskave v tabeli lahko razberemo, da se število nestranskih kandidatov, ki kandidirajo na posameznih lokalnih volitvah, iz leta v leto povečuje. Izrazito povečanje števila nestranskih kandidatov je bilo opazno predvsem na zadnjih lokalnih volitvah, in sicer je dosegalo kar 29,3 % vseh kandidatov. Kljub temu, da se je povečalo število občin in s tem tudi število nestranskih kandidatov, lahko opazimo, da se je povečalo tudi število nestranskih kandidatov, ki so bili na volitvah tudi izvoljeni. Delež izvoljenih

nestrankarskih kandidatov se je iz leta 1994, ko jih je bilo uspešnih 35,1 %, povzpел na 54,2 % na lokalnih volitvah leta 2014.

Rezultati lokalnih volitev, predvsem zadnjih, kažejo, da so ljudje na lokalni ravni zasičeni s strankarsko politiko in vse pogosteje iščejo alternativne opcije. Volivci so v veliki meri naveličani ideoloških razprav in strankarskih razprtij, ki jih nekateri, tudi namenoma, iz nacionalne ravni prenašajo tudi na lokalno raven. Večina volilnega telesa tega ne nagraduje. Rezultati kažejo, da si ljudje želijo predvsem kandidatke in kandidatov, ki so neobremenjeni z ideološkimi temami in dnevno politiko. Številni kandidati na lokalnih volitvah tudi zaradi tega raje kandidirajo kot nestrankarski, saj jim to vsaj v javnosti zagotavlja večjo neodvisnost, pa čeprav so nekateri izmed omenjenih kandidatov celo člani političnih strank. Podpora stranke posamezni kandidatki ali kandidatu na lokalnih volitvah pa lahko naredi tudi večjo škodo kot korist pri volilnem rezultatu.

4.3 JAVNA PREPOZNAVANJE IN OSEBNO POZNAVANJE Z VOLIVCI

V okviru raziskovalnega dela smo v nadaljevanju analizirali rezultate volitev v izbranih občinah. Pregledali smo število nestrankarskih kandidatov in kandidatov, ki so kandidirali s strankarsko podporo po posameznih občinah. Osredotočili smo se na rezultate treh najuspešnejših med njimi in pogledali, koliko so prepoznavni v javnosti in med volivci. V okviru svoje raziskave smo želeli ugotoviti morebitno povezavo med javno prepoznavnostjo kandidata in njegovo uspešnostjo na volitvah. Ugotavljali smo, ali osebno poznavanje kandidata z volivci daje prednost pred strankarsko kandidaturo posamezne kandidatke ali kandidata. Pri tem smo si pomagali s članki na internetu, njihovimi spletnimi predstavitevami in pregledali tudi koliko/če so bili v preteklosti že aktivni na političnem prizorišču na lokalni ali nacionalni ravni.

V okviru analize smo izbrali občine, kjer:

- Je v prvem krogu zmagal nestrankarski kandidat,
- sta se v drugi krog uvrstila dva nestrankarska kandidata,
- je v drugem krogu zmagal nestrankarski kandidat pred strankarskim in obratno.

Občine, kjer smo analizirali volilne rezultate, so naslednje: Kočevje, Domžale, Kamnik, Hoče-Slivnica, Lovrenc na Pohorju ter občina Brda.

4.4 OBČINA KOČEVJE

V občini Kočevje se je za mesto župana potegovalo pet kandidatov. Dva sta bila neodvisna, ostali pa so kandidirali s podporo strank. Na koncu je zmagal neodvisni kandidat Vladimir Prebilič, ki je kandidiral s podporo volivcev. Vladimir Prebilič je najvišje zaupanje volivcev pridobil že leta 2010 in na ta način postal župan. Bil je tudi član Socialnih demokratov in že dolgo časa tudi politično aktiven. Lahko torej rečemo, da gre za kandidata, ki je bil med volivci zelo prepoznaven. Drugi je bil kandidat Socialnih demokratov Predrag Bakovič, ki je v javnosti veljal za precej neznanega. Kot rečeno, je bil tudi strankarsko opredeljen, saj je kandidiral na listi Socialnih demokratov. Tretji je bil Zlatko Ficko, ki je kandidiral s podporo skupine volivcev. Svojo prepoznavnost je zadnjih nekaj let gradil predvsem na negativni kampanji. Je pa svoj rezultat iz lokalnih volitev leta 2010 občutno izboljšal. Takrat je dobil 626 glasov, leta 2014 pa 1197. Glede na to, da je leta 2010 veljal za razmeroma neprepoznaven obraz, lahko rečemo, da si je s svojo prepoznavnostjo, ki jo je gradil v prejšnjem mandatu, vseeno pridobil kar zajetno število novih volivcev. Seveda pa je prepoznavnost samo eden izmed dejavnikov, ki so vplivali na njegov volilni rezultat.

4.5 OBČINA KAMNIK

V občini Kamnik je bilo v okviru županske volitev leta 2014 osem kandidatov. Trije so kandidirali kot nestrankarski, ostalih pet pa je kandidiralo s podporo politične stranke. Zmagovalec volitev je tako kot leta 2010 postal Marjan Šarec, ki je kandidiral s svojo listo. Marjan Šarec je bil že pred izvolitvijo za župana leta 2010, v javnosti zelo prepoznaven. Predvsem so si ga ljudje zapomnili po igrilstvu in imitiranju številnih znanih osebnosti. Na svojih drugih volitvah je dobil prepričljivo podporo – 64 % glasov in ponovno postal župan. Drugo mesto je zasedel Duško Papež, ki je prav tako kandidiral kot nestrankarski kandidat s podporo skupine volivcev. Slednji je bil med volivci manj poznan obraz. Do volitev leta 2014 se ni še nikoli politično udeleževal oziroma ni bil politično aktiven. Njegovo kandidaturo je podprl tudi bivši župan Tone Smolnikar z listo. Prav to so Papežu nekateri zamerili in morda je bil tudi to eden izmed razlogov, da je bila njegova volilna baza na volitvah omejena. Tretje mesto je zasedel kandidat Nove Slovenije Matej Slapar, ki je bil najmlajši izmed kandidatov. Slapar je že kar nekaj časa aktivno dejaven na političnem prizorišču, predvsem na lokalni

ravni, zato lahko zaključimo, da vendarle ne gre za povsem nov in neprepoznaven obraz. Vseeno pa je bil izmed vseh kandidatov Marjan Šarec daleč najbolj prepoznaven. Očitno so ljudje nagradili tudi njegovo, po njihovem mnenju, dobro delo v prejšnjem mandatu.

4.6 OBČINA DOMŽALE

V občini Domžale se je za zmago na volitvah leta 2014 potegovalo osem kandidat in kandidatov. Trije so kandidirali kot nestrankarski kandidati, ostalih pet pa je kandidiralo v okviru političnih strank, oziroma z njihovo podporo. Zmagovalec volitev je prepričljivo postal nestrankarski kandidat Toni Dragar, ki je kandidiral s podporo svoje liste – »Lista za vse generacije«. Toni Dragar je najvišjo podporo med volivci dobil že na tretjih volitvah zapored. Iz tega lahko sklepamo, da je že dolgo časa politično aktiven in posledično tudi prepoznaven med volivci. Drugo mesto je zasedel kandidat Slovenske demokratske stranke Robert Hrovat. Tudi on je bil že kar nekaj časa politično zelo dejaven, vse od leta 2004 je bil tudi poslanec Slovenske demokratske stranke v Državnem zboru. Kot predsednik krajevne skupnosti Dob je aktiven tudi na lokalni ravni. Lahko torej rečemo, da je bil tudi Robert Hrovat prepoznaven obraz med volivci in da nikakor ne gre za političnega amaterja. Tretje mesto je zasedla še ena nestrankarska kandidatka Alenka Oldroyd, ki jo je podprla Lista REZA. Alenka Oldroyd pred kandidaturo političnih izkušenj sicer ni imela, vseeno pa gre za vse prej kot neprepoznaven obraz. Alenka je novinarska na radiu HIT, aktivna pa je tudi na televiziji, kjer je napovedovalka vremena na PLANET TV. Iz povedanega lahko zaključimo, da so vsi trije, ki so na volitvah dosegli najboljši rezultat, v javnosti in med volivci znani obrazi in da so pri odločanju volivcev pretehtali (tudi) drugi dejavniki. Glede na to, da je bil župan Toni Dragar izvoljen že tretji mandat zapored, lahko tudi v tem primeru sklepamo, da so volivci nagradili njegovo, po njihovem prepričanju, dobro delo v prejšnjih mandatih.

4.7 OBČINA HOČE-SLIVNICA

V občini Hoče-Slivnica se je za županski stol potegovalo osem kandidat in kandidatov. Trije izmed njih so kandidirali kot nestrankarski kandidati, ostalih pet je bilo strankarskih. Občino Hoče-Slivnica smo v okvir raziskovalnega dela izbrali predvsem zato, ker sta se v drugi krog volitev uvrstila dva nestrankarska kandidata, in sicer Marko Soršak z » Listo Znamo. Zmoremo!« in Srečko Hvauc, ki je kandidiral s podporo skupine volivcev. V drugem krogu je zmagovalec postal Marko Soršak. Primerjali smo njuno prepoznavnost v javnosti in ali sta bila v preteklosti že aktivna na političnem prizorišču na lokalni in nacionalni ravni.

Zmagovalec volitev Marko Soršak je v politiki aktiven že od leta 2006, ko je v občini postal občinski svetnik in kasneje tudi podžupan. Prepoznaven je bil tudi v gospodarstvu in kot asistent na Fakulteti za gradbeništvo. Lahko torej rečemo, da je bil med volivci že do nekdanj prepoznaven obraz, saj je že dlje časa aktivno udeležen pri soustvarjanju občinske politike. Njegov nasprotnik v drugem krogu, Srečko Hvauc, je bil tako kot njegov protikandidat že aktiven na političnem prizorišču, predvsem na nacionalni ravni, kjer je bil v mandatu 2004–2008 poslanec Slovenske Demokratke stranke. Iz tega lahko sklepamo, da je bil kot poslanec dolgo časa na očeh javnosti in posledično tudi njegovih potencialnih volivcev v občini Hoče-Slivnica. Hvauc je na volitvah sicer kandidiral brez strankarske podpore. O razlogih za njegov neuspeh v drugem krogu volitev lahko samo ugibamo. Morda mu je njegovo strankarsko udejstvovanje na nacionalni ravni prej škodilo kot koristilo pri odločitvi volivcev k njegovi podpori.

4.8 OBČINA LOVRENC NA POHORJU

V občini Lovrenc na Pohorju so se za zmago potegovali štirje kandidati in kandidatke. Trije izmed njih so kandidirali kot nestrankarski, eden pa je kandidiral s podporo stranke. Občino Lovrenc na Pohorju smo si za analizo izbrali zato, ker sta se v drugi krog uvrstila en strankarski in en nestrankarski kandidat. Zmagovalec volitev je postal Joško Manfreda, ki je kandidiral s podporo Socialnih demokratov. Joško Manfreda je županski stol zasedal že v prejšnjem mandatu. V politiki in stranki Socialnih demokratov je aktiven že od leta 1991, odkar je opravljal vlogo občinskega svetnika. Manfreda je tudi član UO OZ Ruše, član OZS, predsednik turističnega društva, smučarskih tekačev, atletov, nogometašev. Njegov protikandidat v drugem krogu je bil javnosti do sedaj manj znan obraz Marko Rakovnik. Kandidiral je kot nestrankarski kandidat s podporo volivcev. Iz virov, ki smo jih pridobili, smo zasledili, da je bil Rakovnik aktiven predvsem na področju gospodarstva, medtem ko se s politiko do sedaj ni aktivno ukvarjal. Izid glasovanja v drugem krogu je bil precej tesen. Tudi tukaj lahko o odločilnih dejavnikih za zmago dosedanjega župana Joška Manfreda samo ugibamo. Zagotovo pa lahko rečemo, da je bil Manfreda kot dosedanji župan, ki je že dolgo časa aktiven v politiki, bolj prepoznaven med volivci, ki so večinsko nagradili tudi njegovo, po njihovem mnenju, do sedaj dobro vodenje občine.

4.9 OBČINA BRDA

V občini Brda so se za županski stol potegovali štirje kandidati in kandidatke. Trije so kandidirali kot strankarski, eden pa kot nestranski kandidat. Občino Brda smo v okvir raziskovalnega dela vključili zato, ker sta se v drugi krog uvrstila en strankarski in en nestranski kandidat, zmagal pa je nestranski. Župan je postal Franc Mužič, ki je kandidiral s podporo skupine volivcev. Mužič je že dolgo časa aktiven v politiki na lokalni ravni, saj je največje zaupanje volivcev dobil že šestič zapored in tako nadaljuje svoje županovanje. Glede na dolg staž na mestu župana lahko zaključimo, da je Mužič med volivci prepoznaven obraz, očitno pa so občani in občanke glede na podporo, ki mu jo namenjajo, nagradili rezultate njegovega dela. Njegov protikandidat Jan Miklavc je kandidiral s podporo Slovenske demokratske stranke. Miklavc je do sedaj deloval predvsem v podmladku Slovenske demokratske stranke, medtem ko na lokalni ali nacionalni ravni še ni bil aktivno prisoten. Kar se tiče prepoznavnosti med volivci je bil Miklavc zagotovo manj prepoznaven kandidat, vprašanje, ki se zastavlja pa je, ali bi Miklavc ob večji prepoznavnosti lahko resneje ogrozil še šesti mandat Mužiča na županskem stolčku. Verjetno da ne.

5 SKLEP

Iz analize, ki smo jo opravili v svojem raziskovalnem delu, lahko ugotovimo naslednje:

1. Prvo hipotezo, ki se glasi: »Nizko zaupanje v politične stranke zvišuje možnost uspeha izvolitve nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah«, lahko potrdimo. Ni pa nizko zaupanje v politične stranke edini razlog za večji uspeh nestranskih kandidatov na županskih volitvah. Na uspešnost nestranskih kandidatov vplivajo tudi številni drugi dejavniki. V okviru pregledane literature smo razbrali kar nekaj dejavnikov, ki dajejo prednost nestranskim kandidatom na volitvah. Poudarili bi lokalno pripadnost, ožjo naravo volitev ter večjo prilagodljivost. V okviru ožje narave volitev bi poudarili, da je na lokalnih volitvah volivcem bolj omogočeno osebno poznanstvo s kandidati in posledično možnost podpore. Na zaupanje v politične stranke vpliva več dejavnikov. Eden glavnih je zagotovo aktualno politično in družbeno dogajanje. Na tem mestu bi izpostavili množične proteste in demonstracije proti politični eliti, ki so se v Sloveniji najbolj izrazito dogajali konec leta 2012. V tistem času je bilo zaupanje v politične stranke, kot tudi v ostale politične institucije, zelo omajano. Velik vpliv ima tudi poročanje medijev o raznih aferah, v katere so vpleteni posamezni člani strank ali pa stranke kot celota na nacionalni ravni, predvsem v okviru delovanja v Državnem zboru. Politične stranke imajo tudi svoje lokalne in občinske enote, ki pa lahko delujejo bolj samostojno kot stranka na nacionalni ravni. Vseeno to lahko v veliki meri vpliva na zaupanje posamezni politični stranki, ni pa nujno.

2. Druge hipoteze, ki se glasi »Volivci pri izboru kandidata na županskih volitvah dajejo prednost osebnemu poznavanju kandidata pred njegovo strankarsko pripadnostjo« ne moremo niti potrditi niti zanikati. V okviru raziskovalnega dela in analiziranja rezultatov več občin smo prišli do zaključka, da ne moremo splošno trditi, da dajejo volivci avtomatično prednost kandidatu, ki ga osebno poznajo, pred kandidatom, ki je strankarsko opredeljen oziroma kandidira s podporo stranke. Skozi analizo rezultatov županskih volitev v več občinah smo ugotavljali korelacijo med prepoznavnostjo kandidata in uspehom na volitvah. Za analizo smo si izbrali občine, kjer je v prvem krogu zmagal nestranski kandidat; občine, kjer sta se v drugi krog uvrstila dva nestranska kandidata in občine, kjer je v drugem krogu zmagal nestranski kandidat pred strankarskim in obratno. Iz rezultatov lahko zaključimo, da so volivci v več primerih ponovno izvolili župana, ki je bil na oblasti že v prejšnjem mandatu. Iz

tega lahko sklepamo, da so volivci nagradili njegovo dosedanje, po njihovem mnenju, dobro delo. Prepoznavnost kandidata oziroma njegovo osebno poznavanje z volivci torej ne bi postavili kot edini in ključni dejavnik pri izbiri volivca na volitvah. Vsekakor pa lahko prepoznavnost kandidata dodatno vpliva na njegovo prepoznavnost in posledično določa volilno vedenje posameznih volivcev.

V zaključku lahko potrdimo, da nestrankarskost kandidatom lahko daje prednost pred kandidati, ki kandidirajo v okviru političnih strank. Strankarska pripadnost in prepoznavnost kandidata nista odvisna dejavnika, vsekakor pa oba vplivata na (ne)uspešnost pri kandidaturi. Rezultati zadnjih lokalnih volitev kažejo, da volivci bolj zaupajo kandidatom, ki se vsaj navzven predstavljajo kot strankarsko neodvisni. Na tem mestu si lahko zastavimo vprašanje, koliko so nestrankarski kandidati resnično neodvisni? Kot nestrankarski kandidati se namreč predstavljajo tisti, ki niso člani političnih strank, kot tudi tisti, ki so člani posamezne politične stranke, vendar se odločijo, da bodo na volitvah nastopili neodvisno od nje. S tovrstnim načinom kandidiranja pričakujejo, da bodo lahko nagovorili in dobili podporo širše baze volivcev, še posebej v času, ko je zaupanje političnim strankam izjemno nizko.

6 LITERATURA

1. Brancati, Dawn. 2008. Winning Alone: The Electoral Fate of independent candidates worldwide. *Journal of Politics* 70/3: 648-662.
2. Campbel, Agnus. 1980. *The American Voter*. Chicago: The University of Chicago press.
3. Center za raziskovanje javnega mnenja. 2005. *Raziskava Slovensko javno mnenje, 2005/2*. Dostopno preko: <http://www.adp.fdv.uni-lj.si/opisi/sjm052/opis-podatkov/> (8. avgust 2015).
4. Center za raziskovanje javnega mnenja. 2008. *Raziskava Politbarometer*. Dostopno preko: http://www.cjm.si/PB_rezultati (5. avgust 2015).
5. ---. 2010. *Raziskava Politbarometer*. Dostopno prek: http://www.cjm.si/sites/cjm.si/files/file/raziskava_pb/pb_oktober_2010_fin.pdf (4. avgust 2015).
6. Dennis, Jack. 1988. Political Independence in America, Part 2: Towards a Theory. *British Journal of Political Science* 18(2): 197-219.
7. Državna volilna komisija. *Lokalne volitve 2014*. Dostopno preko: http://volitve.gov.si/lv2014/rezultati/seznam_obcin.html (4. avgust 2015).
8. Evans, Jocelyn. A.J. 2004. *Voters & voting: an introduction*. London; Thousand Oaks; New Delhi: Sage.
9. Farrel, David M. in Ian McAllister. 2006. Voter satisfaction and electoral systems: Does preferential voting in candidate – centred system mke a diffenrence? *European Jouran Of Political Research* 45(5): 723–749.
10. Fink-Hafner, Danica. 1997. *Development of a party system*. V Fink-Hafner, Danica in John R. Robbins (ur.), *Making a new nation: The formation of Slovenia*, 135– 155. Brookfield, Singapur, Sydney in Dartmouth: Aldershot.
11. Fink-Hafner, Danica in Alenka Krašovec. 2000. Dejavniki strankarske podpore kandidatkam na lokalni in nacionalni ravni političnega sistema. *Družboslovne razprave* 16 (34–35): 141–165.

12. Haček, Miro in Simona Kukovič. 2011. Nestrankarski kandidati in liste na lokalnih volitvah v obdobju 1994 – 2010. *Teorija in praksa* 48(2): 376–392.
13. Haček, Miro in Zajc Drago. 2005. *Slovenija v EU: Zmožnosti in priložnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
14. Haček, Miro. 2009. *Lokalna demokracija 3*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
15. Horvat, Marjan. 2010. Ali obstaja politika onkraj strank? *Mladina*, 41. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/52073/ali-obstaja-politika-onkraj-strank/> (25. Julij 2015).
16. Johnston, R.J. 1974. Local Effects in Voting at a Local Election. *Annals of the Association of American Geographers* 64(3): 418–429.
17. Killer Campaigning. 2010. *Building Name Recognition: Political Campaign Candidates*. Dostopno prek: <http://www.killercampaigning.com/building-name-recognition-political-campaigning-candidates> (23. julij 2015).
18. Kontelj, Martina, Danilo Dolenc in Ida Repovž Grabnar. 2007. *Lokalne volitve 1994 – 2006*. Ljubljana: Statistični urad Republike Slovenije. Dostopno prek: <http://www.stat.si/doc/pub/06-RP-078-0701.pdf> (4. avgust 2015).
19. Krašovec, Alenka. 2000. *Moč v političnih strankah*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
20. Lukšič, Igor. 1994. (Ne)strankarstvo na Slovenskem. V Lukšič, Igor (ur.), *Stranke in strankarstvo*, Zbornik referatov Slovenskega politološkega društva, 23–32. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
21. ---. 2001. *Politični sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
22. Ministrstvo za javno upravo. 2006. *Lokalne volitve 2006*. Dostopno preko: <http://volitve.gov.si/lv2006/rezultati/zbirni-podatki.html> (4. avgust 2015).
23. ---. 2010. *Lokalne volitve 2010*. Dostopno preko: <http://volitve.gov.si/lv2010/rezultati/zbirni-podatki.html> (4. avgust 2015).

24. Olmstead, Alan. 1970. *For Candidate, »Recognition« Factor Is Not Enough The Morning Record*. Dostopno prek: <http://news.google.com/newspapers?id=bv1HAAAAIIBAJ&sjid=wf8MAAAAIBAJ@pg=39999%2C4939774> (4. avgust 2015).
25. Oppenhuis, Erik. 1995. *Voting behavior in Europe: a comparative analyses of electoral participation and party choice*. Amsterdam: Het Spinhuis.
26. Pastor, Gregory S., Walter J. Stone in Ronald B. Rapoport. 1999. Candidate – Centered Sources of Party Change: The Case of Pat Robertson, 1988. *Journal of Politics* 61(2): 423–444.
27. Rapport, Ronald B. 1997. Partisanship change in a candidate – centered era. *Journal Of Politics* 59(1): 185–199.
28. *Raziskava Eurobarometer: Kazalniki blaginje v Sloveniji*. 2012. Dostopno prek: <http://www.kazalniki-blaginje.gov.si/druzb-blag/db-klima.html> (4 . avgust 2015).
29. Rogelj. Boštjan. 2007. Uspeh nestranskih kandidatov na lokalnih volitvah 2006. *Dela*(27): 163-181.
30. Statistični urad Republike Slovenije. 2012. *SI-STAT podatkovni portal*. Dostopno preko: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp>.
31. Toš, Niko. 1998. *Vrednote v prehodu II. Slovensko javno mnenje 1990–1998*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
32. Willis, Ian. 2008. Democracy in Place: Parochial Politics and the 2008 Local Government Election. *AQ: Australian Quarterly* 80(6): 4-9.
33. *Zakon o lokalnih volitvah (ZLV – UPB3)* Ur. 1. 94/2007 Dostopno preko: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200794&stevilka=4693> (8. avgust 2015).
34. *Zakon o političnih strankah (ZPoLS-UPB1)*, Uradni list Republike Slovenije, št. 100/2005 Dostopno prek: <https://www.uradni-list.si/1/content?id=58647> (8. avgust 2015).
35. *Zakon o volilni in referendumski kampaniji (ZVRK)*. Ur. 1. RS 41/2007. Dostopno preko: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200741&stevilka=2221> (8. avgust 2015).

36. Zver, Milan. 1990. Samoupravni korporativizem in korporativno samoupravljanje. *Revija* 2000 (48–49): 148–157.